

MARIA-ALEXANDRINA TOMOIAGĂ

DESEMNAREA METAFORICĂ A *SENTIMENTELOR*. ÎNTRE TEORIA BLENDINGULUI ȘI SEMANTICA INTEGRALĂ*

0. Dificultatea de a explica procesul metaforic în act, nu doar ca produs al unor proiecții de la nivelul conceptual reprezentational la cel conceptual metaforic, a condus teoreticienii cognitiști (vezi Tomoiagă 2015, 2016) la căutarea unor soluții alternative. Teoria *blendingului* (TB) sau a *mixturii* conceptuale, propusă de G. Fauconnier și M. Turner (Fauconnier 1997, Fauconnier, Turner 2002, 2008), reprezintă una dintre încercările cognitiștilor de a exploata dimensiunea dinamică a creației metaforice, cu toate că păstrează unele aspecte comune cu *teoria metaforei conceptuale* (TMC) (vezi și Faur 2012). Unul dintre aceste aspecte se referă la faptul că ambele teorii au în vedere atât fenomenul metaforic, înțeles mai degrabă conceptual decât pur lingvistic, cât și proiecția interdomenială, dar și constrângerile din cadrul proiecției (vezi și Tomoiagă 2015). Spre deosebire însă de TMC, care surprinde în special metaforele convenționale ca structuri stabile înrădăcinate în sistemul conceptual, TB poate explica ocurențe metaforice inedite și dinamismul acestora. Cele două teorii nu se află în opoziție, ci sunt, mai degrabă, „complementare” (Grady, Oakley, Coulson 1999), întrucât relațiile interdomeniale aduse în discuție de către promotorii TMC au rolul de a configura și de a constrânge complexul proces de *blending* conceptual.

În opinia lui G. Fauconnier (1997), proiecțiile interdomeniale constituie nucleul prin care facultatea cognitivă umană configurează și transferă conținutul semnificativ, la baza căruia se află operații mentale complexe. Ideea centrală împărtășită de toți semanticienii cognitiști, atât de adepții TMC, cât și de cei ai TB, este că, în procesul de construcție a conținutului semnificativ, limbajul reprezintă doar vârful aisbergului, partea vizibilă și accesibilă a universului conceptual care este, în esență, fundamental. Complexul proces prin care se instituie conținuturile semnificative este unul cognitiv și constă, pentru Fauconnier, într-o succesiune de șase stadii: (1) *analogia și inducerea schemei*, (2) *categorizarea și noua structură conceptuală*, (3) *numirea și structura proiectată*, (4) *mixtura și integrarea*

* Studiul de față face parte dintr-o cercetare mai amplă a noastră, pe care am finalizat-o printr-o teză de doctorat (2014).

conceptuală, (5) polisemia motivată, (6) divergența și extinderea (Fauconnier 1997, p. 20–23).

Etapele cognitive care configurează conținutul semnificativ sunt detaliate de către G. Fauconnier prin exemplificarea modului în care ia naștere expresia „virus informatic”, prin care un element lexical ce aparține domeniului medicinei este folosit pentru a gândi și a vorbi despre domeniul calculatoarelor, iar în ceea ce ne privește, vom selecta din corpusul nostru desemnarea metaforică a sentimentului de *afecțiune*, drept „căldură”. În prima etapă, cea a analogiei și a inducerii schemei, se stabilesc anumite corespondențe interdomeniale; X (desemnat metaforic drept „virus”) este prezent, dar nedorit, nu aparține în mod normal sistemului, deranjează funcționarea normală a sistemului, este dăunător sistemului etc. (Fauconnier 1997, p. 19), iar A (desemnat metaforic drept „căldură”), prin prezența lui, produce o stare benefică, în timp ce lipsa lui este percepută ca fiind disforică. În cel de-al doilea stadiu, al *categorizării și al noii structuri conceptuale*, analogia se dezvoltă, astfel încât, în cazul X, domeniul-țintă este categorizat: noile programe dăunătoare intră în categoria „virus”, în timp ce altele, care urmăresc destabilizarea acestora, intră în categoria „dezinfecant”, iar pentru A, categorizarea domeniului-țintă presupune considerarea stărilor sufletești de afecțiune drept „căldură”, în timp ce acele stări disforice sunt considerate „răceală”. Dinamismul conceptualizării metaforice este reliefat de faptul că domeniul-țintă este construit în așa fel încât să permită corespondența cu domeniul-sursă, iar limbajul reflectă prezența acestei conceptualizări analogice prin faptul că noul program nu se comportă doar „ca” un virus, ci „este un virus”, iar „afecțiunea” nu este „ca” o căldură, ci „este căldură”. În aceste prime două stadii ale corespondenței, transferul lexical dinspre domeniul medical înspre cel informatic este resimțit metaforic, programele nefiind în mod real virusuri, iar aparatele nefiind „contaminate” (Fauconnier 1997, p. 21). Percepția sincronică despre elementele de vocabular se modifică abia în cea de-a treia etapă, a *numirii*, când „impresia noastră subiectivă și inconstientă” (*ibidem*) este că folosim termenul „virus” pentru a vorbi despre programele dăunătoare, iar când vorbim despre afecțiune, spunem „căldură”. Odată cu *numirea*, „virusul”, „căldura” sunt departe de a putea fi considerate „metafore moarte”, ci, din contră, corespondența interdomenială „se înrădăcinează” (*ibidem*) în sistemul nostru conceptual și lexical, fiind „mai disponibilă ca oricând pentru a gândi, a face transferuri inferențiale și elaborări conceptuale”² (Fauconnier 1997, p. 22).

Prin cea de-a patra operație cognitivă, *mixtura (blending)*, două structuri parțiale din două domenii diferite sunt integrate într-o singură structură cu proprietăți emergente într-un al treilea domeniu. În cazul *căldurii sufletești*, prin corespondențele dintre domeniul temperaturii și cel al sentimentelor, este posibil să se realizeze o mixtură între cele două tipuri de căldură, ca o a treia structură

² „[The mapping] is more available than ever for reasoning, inference transfers, and conceptual elaborations” (Fauconnier 1997, p. 22).

integrată, ce le conține pe primele două, dar le și depășește, ducând la formarea de noi categorii (*ibidem*).

Ultimele două etape în configurarea conținutului semantic al „căldurii” sunt strâns legate de consecințele înregistrării termenului în normele limbii. *Polisemia*, pe de o parte, permite situarea separată a căldurii sufletești și a celei referitoare la temperatură, fără însă a pierde conexiunea originală, în timp ce *divergența*, pe de altă parte, merge chiar mai departe, estompând corespondența interdomenială.

1. Spațiile mentale. Dacă în cadrul teoriei metaforei conceptuale există două domenii conceptuale, domeniul-sursă și domeniul-țintă, în TB, la baza organizării conceptuale se află patru *spații mentale*. Aceste *spații mentale* sunt „structuri conceptuale de mici dimensiuni, pe care le construim pe măsură ce gândim și vorbim, pentru a putea înțelege și acționa”³ (Fauconnier, Turner 2002, p. 40). Spre deosebire de domenii, care sunt structuri cognitive stabile, spațiile mentale sunt „structuri reprezentationale parțiale și temporare” (Grady, Oakley, Coulson 1999), ce furnizează substratul cognitiv al unui anumit scenariu. Cu toate acestea, spațiile mentale și domeniile conceptuale nu intră în contradicție unele cu celelalte, ci se completează reciproc, întrucât cele dintâi sunt conectate la memoria pe termen lung, altfel spus, deși reprezintă scenarii particulare, acestea sunt structurate de anumite domenii sau „cadre” (Fauconnier, Turner 2002, p. 40).

Diferența dintre domenii și spații mentale, dar și modul în care acestea se completează, se ilustrează cel mai bine printr-un exemplu precum: *Guvernul refuză să comunice și ne ține în întuneric*. În TMC, expresia metaforică „întuneric” se naște în urma proiecției metaforice de la domeniul-sursă, A VEDEA, la domeniul-țintă, A CUNOAȘTE, în cadrul căreia, se realizează o corespondență între structurile care presupun *vederea* și cele care presupun *cunoașterea, informarea*, asociind astfel *ignoranța* cu *întunericul*. TB, în schimb, presupune doar o structură parțială, care implică proiectarea unui spațiu mental în care există o persoană ce stă în întuneric și nu poate vedea, selectându-se astfel doar un fragment din domeniul mai larg al *vederii*.

Cele patru spații mentale includ două spații ‘input’, de intrare, care ar corespunde domeniului-sursă și domeniului-țintă, un spațiu *generic* și o *mixtură (blend)*, iar ‘avantajul’ acestor spații mentale este acela de „a modela proiecții dinamice în gândire și în limbaj” (*ibidem*). În redarea grafică a spațiilor mentale, Gilles Fauconnier (1997, 2002) utilizează diagrame, spațiile mentale fiind reprezentate prin cercuri, elementele din interiorul acestora, prin puncte, iar conexiunile dintre elementele din diferite spații, prin linii.

Modul în care poate fi ‘fructificată’ TB este explicat de J. Grady, T. Oakley și S. Coulson (1999) prin metafora *Acest chirurg este un măcelar*, în cazul căreia simpla proiecție de la sursă, măcelăritul, la țintă, chirurgia, nu este suficientă, întrucât pe traseul acestei proiecții nu se regăsește noțiunea de *incompetență*. Cele două spații ‘input’ reprezintă sursa și ținta din TMC, respectiv măcelăria și chirurgia,

³ „Mental spaces are small conceptual packets constructed as we think and talk, for purposes of local understanding and action” (Fauconnier, Turner 2002, p. 40).

fiecare dintre ele deținătoare ale unor elemente specifice, marcate prin puncte (Figura 1). În cazul măcelăriei, elementele specifice sunt: agentul – măcelarul; pacientul – omul; instrumentul – satâr; spațiul – abatorul; finalitate – tranșarea animalului; procedeul – măcelăritul. În ceea ce privește chirurgia, structurile specifice sunt următoarele: agentul – chirurgul; pacientul – omul; instrumentul – scalpelul; spațiul – sala de operație; finalitate – vindecarea; procedeul – chirurgia. Conform TB, într-o primă etapă are loc o fuziune, între cele două spații de intrare, o proiecție interdomenială în cadrul căreia se conectează elemente comune din cele două spații, de pildă: acțiunea de a tăia, instrumentele cu care se taie etc.

Elementele comune ale celor două spații ‘input’ sunt proiectate apoi spre un al treilea spațiu, *spațiul generic* (Figura 1), ce reflectă aceste structuri comune, delimitând corespondența dintre ele: agentul, pacientul, instrumentul, spațiul, finalitatea. *Mixtura (blend)* (Fauconnier 1997, p. 149, Fauconnier, Turner 2002, p. 43) este cel de-al patrulea spațiu mental, în care se realizează un amestec între elementele celor două spații ‘input’ (Figura 1): chirurgul are rolul de măcelar, pacientul este o persoană, spațiul este sala de operație, finalitatea este vindecarea, însă procedeul este măcelăritul.

Cel de-al patrulea spațiu, ‘mixtura’ (*blend*), generează o structură, numită *structură emergentă* (Figura 1 – chenarul din ‘blend’), care nu este furnizată de nici unul dintre spațiile de intrare. În exemplul *Acest chirurg este un măcelar* structura emergentă este îmbinarea dintre *vindecare ca finalitate prin procedeul măcelăritului*, acesta fiind rezultatul a trei procese specifice TB: *compoziția (composition)*, *extinderea (completion)* și *elaborarea (elaboration)* (Fauconnier 1997, p. 150–151).

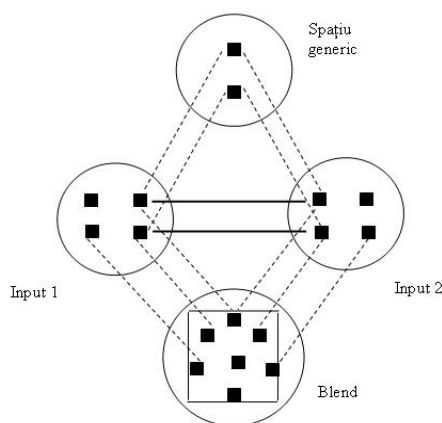

Figura 1. După Fauconnier 1997, p. 150.

Cel dintâi procedeu, *compoziția*, presupune îmbinarea elementelor din spațiile ‘input’ și stabilirea unor relații în spațiul ‘mixturii’, care nu existau înainte în spațiile inițiale și care pot părea chiar neverosimile: măcelarul care operează oameni (vezi și

Grady, Oakley, Coulson 1999). Prin *extindere* și prin cunoașterea cadrului de fond (știm că cele două domenii, al măcelăriei și al chirurgiei, sunt total incompatibile), structura proiectată în spațiul mixturii este privită ca parte a unei structuri mai largi (Fauconnier 1997, p. 151). Drept urmare, proiectând măcelarul în sala de operație, incompatibilitatea generează ideea unor acțiuni nepotrivite, cauzate de incompetență sau de rea intenție. *Elaborarea*, ca ultim proces în configurarea structurii emergente, presupune realizarea unui nou cadru cognitiv, în care este posibil ca un măcelar să facă chirurgie, fapt ce poate deschide calea altor scenarii.

2. Operațiile metasemice. Aceste trei procedee din teoria blendingului ar putea fi asemănați cu cele trei operații metasemice (momente metasemice, vezi Tomoiagă 2016, p. 88) propuse de M. Borcilă (2011–2012, 2013): *diasemic*, *endosemic*, *episemic*. În mod similar cu *compoziția*, momentul *diasemic* presupune o tensiune declanșată de incompatibilitatea dintre un *aspect inedit* (*ibidem*) sesizat în experiența din lume, care nu poate fi înscris în unghiul deschis de semnificatul A, *chirurg*, în exemplul de mai sus, din cauza unei deficiențe schematic-imagistice.

Cea de-a doua operație metasemică, *endosemicul*, implică o trecere peste linia care delimitează net cele două domenii, al chirurgiei și al măcelăriei, în intenția de a semnifica aspectul inedit. Prin *endosemic* se iese de sub unghiul semnificației *chirurg* pentru a se numi acea ipostază neobișnuită a *chirurgului* întâlnită în lumea reală, printr-o intuiție transdomenială. Spre deosebire de *extindere* însă, *endosemicul* nu proiectează măcelarul într-o sală de operații, ci proiectează acea latură insolită a *chirurgului* la palierul reprezentational al semnificatului *măcelar*, unde se va regăsi schema imagistică a acestuia. Schema imagistică asociată semnificatului *măcelar* nu surprinde însă trăsăturile sale esențiale, precum faptul că lucrează pe animale, servindu-se de un satâr într-un abator, ci doar un tipar imagistic care trimite la acțiunea prin care tranșează carnea. În plus, acestei scheme imagistice i se alătură și o schemă afectivă disforică legată de finalitatea acțiunii măcelarului.

În ceea ce privește ultima operație metasemică, *episemicul*, în ciuda aparentei similitudini cu *elaborarea*, care, la rândul său, dă naștere unei noi structuri sau unei „analogii între viziuni” (Coșeriu 1952/2009, p. 179), diferența între cele două abordări devine decisivă, motiv pentru care vom opta, în analiza noastră ulterioară, pentru cele trei operații metasemice. Prin operația episemică, acea dimensiune cu totul aparte sesizată în manifestările chirurgului este exprimată printr-o schemă imagistică asociată semnificatului *măcelar*. Această operație are loc sub unghiul semnificatului *măcelar*, care este transpus unei designații diferite față de cea obișnuită, însă nu surprinde în esență faptul-de-a-fi măcelar, ci doar îl identifică sub aspect comportamental.

3. Desemnarea metaforică a sentimentelor. Domeniul-țintă al SENTIMENTELOR este conceptualizat la nivelul limbii române⁴ în funcție de următoarele

⁴ Corpusul este extras din Tomoiagă 2014.

domenii-sursă: PLANTE, INAMICI, FLUIDE, MIȘCARE, CĂLDURĂ, STARE FIZIOLOGICĂ, GREUTATE, corespondențele interdomeniale fiind motivate de trei factori: fiziologici, culturali și cognitivi (Apresjan 1997):

SENTIMENTELE SUNT PLANTE;
 SENTIMENTELE SUNT INAMICI/DUȘMANI;
 SENTIMENTELE SUNT FLUIDE;
 SENTIMENTUL ESTE MIȘCARE;
 SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ;
 SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ;
 SUPĂRAREA ESTE GREUTATE.

3.1. SENTIMENTELE SUNT PLANTE. Mișcarea transdomenială, pe care se bazează metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT PLANTE, este de natură cognitivă, fiind relevantă pentru bogata experiență a omului cu plantele (vezi și Esenova 2007), care permite configurarea unui tipar imaginar asociat semnificatului *plantă*. Astfel, în desemnarea modului în care omul poate interveni asupra sentimentelor se regăsește o corespondență diasemică cu imaginea stereotipă a modului în care omul intervine asupra plantelor: *a cultiva* („Dragostea de țară este unul din cele mai nobile sentimente, păstrarea și *cultivarea lui* la tânăra generație este o datorie sfântă și obligatorie”, Tomoiagă 2014, nota 343), *a sădi* („Întâlnirea mi-a *sădit* multă *îndoială* în suflet”, *ibidem*, nota 344), *a semăna* („Iată câteva întrebări care *seamănă îndoială* în viața părinților”, *ibidem*, nota 345). Alte corespondențe între domeniul SENTIMENTELOR și cel al PLANTELOR țin de modul în care acestea se dezvoltă, dar și de aspectul lor:

debutul sentimentului → *germen, a încolți, mugur, a răsări, sămânță, sămbure*;

momentul de maximă intensitate → *a înflori*;

dispariția sentimentului → *(se) ofili, ofilit*;

aspect → *găunos*.

3.2. SENTIMENTELE SUNT INAMICI/DUȘMANI. Metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT INAMICI are la bază tot corespondențe de natură cognitivă, deoarece efectele pe care le au sentimentele asupra omului sunt concepute ca fiind similare cu cele pe care le are un inamic: *a distruge, a doborî, a invada, a lovi, a sufoca, a gătui, a omorî*. Mai mult, dispariția sentimentelor este considerată ca având efecte benefice, eliberatoare asupra celui ce le-a resimțit, în mod similar cu dispariția unui inamic: *a descătușa, a elibera*.

Spre deosebire de metaforele a căror corespondență se bazează pe stări fiziologice, care au o justificare de natură corporală, metaforele de natură cognitivă au o latură subiectivă. De pildă *iubirea*, considerată un sentiment prin excelență pozitiv, primește o sarcină afectivă disforică în metasemiile: „Când îți pierzi speranța, *te lovește dragostea*” (*ibidem*, nota 378), „Pe mine *mă păleşte dragostea*”

toamna” (*ibidem*, nota 379) sau „[...] acest *sentiment cotropitor* numit iubire” (*ibidem*, nota 380). Imprevizibilitatea sentimentului de iubire și imposibilitatea de a se împotrivi apariției acestuia, întâlnite în procesul de orientare designațională a semnificatului *iubire*, determină saltul transdomenial spre nivelul reprezentational al semnificatului *agresor*, în ceea ce privește metasemiile verbale *te lovește dragostea* și *mă pălește dragostea*, respectiv, spre tiparul imagistic asociat semnificatului *invadator*, în cazul metasemiei adjectivale (vezi Tomoiagă 2016) *sentiment cotropitor*. La acest nivel reprezentational se regăsește atât o schemă imagistică dinamică, cât și o schemă afectivă disforică.

3.3. SENTIMENTELE SUNT FLUIDE ȘI SENTIMENTUL ESTE MIȘCARE sunt metafore conceptuale fundamentate pe corespondențe de natură cognitivă, iar ceea ce au în comun cele două metafore conceptuale este faptul că surprind natura dinamică a sentimentelor. Tiparul imagistic asociat semnificatului *fluid* în orientarea lui către lume poartă cu sine aspecte legate de comportamentul mecanic continuu deformabil al acestuia. În dezsemnarea sentimentelor, aspecte ce țin de posibilitatea acestora de a se transforma din unele în altele, din iubire, în ură, din admirație în dispreț ș.a.m.d., se regăsesc de multe ori doar printr-un salt transdomenial către palierul reprezentational al fluidelor. Pe de altă parte, în ceea ce privește domeniul sursă MIȘCARE, corespondența cu domeniul SENTIMENTE este perfect justificată din punct de vedere cognitiv: sentimentul este definit în limba română ca „proces afectiv” (DEX), *i.e.*, ca „succesiune de operații”. Însăși dificultatea de a defini un concept precum *sentimentul* altfel decât metaforic, prin apel la dinamism, justifică corespondențele cu domeniul-sursă MIȘCARE (vezi și Zlatev, Blomberg, Magnusson 2012, *passim*).

Domeniul-țintă SENTIMENTE și domeniul-sursă FLUIDE au mai fost puse împreună anterior și de către George Lakoff și Zoltán Kövesces (*apud* Kövesces 2010), sub forma metaforei conceptuale FURIA ESTE CĂLDURA UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER (ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER). Demersul propus de Lakoff și Kövesces are ca punct de pornire accepțiunea comună privind *furia* (Lakoff 1987, p. 381–382), iar concluzia lor este că teoria „folclorică” se bazează pe manifestările fiziologice ale persoanei furioase, folosindu-se astfel un principiu metonimic: „Efectele fiziologice ale emoției stau pentru emoții” (*ibidem*). Din această perspectivă, efectele fiziologice, precum căldura corpului, presiunea internă, culoarea roșie a obrazilor sau agitația stau la baza unei metafore conceptuale generale, FURIA ESTE CĂLDURĂ, care are două versiuni, una, pentru fluide, FURIA ESTE CĂLDURA UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER, și alta, pentru solide, FURIA ESTE FOC (*ibidem*, p. 383). Relația dintre domeniul-țintă și domeniul-sursă este explicată, din punct de vedere structural, în funcție de două tipuri de corespondențe care se stabilesc între cele două domenii: corespondențe ontologice, care privesc entitățile țintei și ale sursei și corespondențe epistemologice, legate de cunoștințele noastre despre cele două domenii (*ibidem*, p. 387).

Abordarea noastră privind cele două domenii este fundamental diferită, cu toate că sunt evidente elemente de metalimbaj și concepte preluate din semantica cognitivă. Principala diferență dintre analiza noastră și cea a cognitiștiștilor o constituie obiectul de studiu: în ceea ce ne privește, obiectul de studiu este limbajul, ca mediu cognitiv primordial, studiat la nivelul vorbirii în plan universal. Din punctul nostru de vedere, eroarea pe care o fac Lakoff și Kövesces este aceea de a se raporta la fenomenul metaforic din perspectiva lucrurilor desemnate, nu din cea a desemnării sau, mai precis, a procesului prin care semnificatele sunt dirijate înspre lucruri. Procedând în acest mod, „semanticienii” cognitiștiștii riscă să răspundă negativ la întrebarea Siminei Dan, dacă „este posibilă o semantică elocutională” (Dan 2010, p. 61) și să șubrezească „forța explicativă a întregii teorii”, prin „abandonarea semanticii” (Borcilă 2002–2003, p. 54). Eugeniu Coșeriu justifică, în nenumărate rânduri, necesitatea distincției clare între limbaj și lucruri (vezi Coseriu 1967/1991, Coseriu 1970/1991 ș.a.) sau a celei dintre semnificate și obiectele desemnate, criticând vehement faptul că cei ce se numesc semanticieni cognitiștiștii „ignoră complet cunoașterea lingvistică reprezentată de semnificațiile unei limbi particulare”⁵ (Coseriu 1990/2000, p. 41) și rolul esențial al acesteia în desemnare.

Pe de altă parte, contribuția cognitiștiștilor în ceea ce privește explicarea conexiunilor interdomeniale este de o importanță majoră, acesta fiind și motivul pentru care facem apel la unele dintre conceptele introduse de aceștia, precum și la elemente de metalimbaj. Ceea ce ne diferențiază categoric este traiectoria demersului nostru: în timp ce cognitiștiștii reduc explicațiile la cunoașterea noastră asupra lumii, la experiențele senzoriale și la influențele „cultural-folclorice”, noi avem ca punct de plecare nivelul semnificațional al limbajului, orientându-ne abia ulterior înspre aspectele extralingvistice ce motivează saltul transdomenial. Cu toate acestea, trebuie să ținem cont de faptul că la baza asocierilor interdomeniale stă, în primul rând, intuiția (Coșeriu 1952/2009, p. 180, Dobrovolskij, Piirainen 2005, p. 129), iar pentru a explica ceea ce se află dincolo de aceasta, avem nevoie de teoria cognitiștiștă, care își croiește drumul în direcția cercetării aspectelor care depășesc sfera lingvisticului și pășesc spre skeuologic (Coseriu 1995, p. 191).

În cadrul corpusului nostru, metasemiile incluse în metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT FLUIDE, se împart în două categorii, în funcție de ceea ce desemnează. Pe de o parte ele desemnează modul în care se manifestă sentimentele înseși: *clocot, debordant, a (se) dilua, a (se) evaporă, a (se) stinge*, iar, pe de altă parte, metasemia sesizează impactul sentimentelor asupra omului: *ard de nerăbdare, s-au încins de bucurie, clocotesc de indignare* etc.

Analiza modului în care se realizează designarea metasemică a *sentimentelor ca fluide* trebuie să înceapă de la palierul semnificațional (Tomoiagă 2016, p. 85), deoarece actul designării pornește de la semnificat înspre lucrurile desemnate, cu

⁵ “[...] it completely ignores the linguistic knowledge represented by the meanings of a particular language and only considers their application in designation” (Coseriu 1990/2000, p. 41).

alte cuvinte, de la palierul semnificațional spre cel skeuologic, având ca ‘intermediar’ crucial nivelul reprezentational. Propunem spre exemplificare un extras din corpus: „Cred că *s-au diluat sentimentele* lui Ioan Andone pentru Dinamo” (Tomoiagă 2014, nota 387), care, din punct de vedere formal, aparține modurilor metasemice secundare verbale (Tomoiagă 2016, p. 83–84).

La un prim palier, semnificațional, se prefigurează linia transdomenială dintre cei doi termeni, *sentimente* și *a se dilua*, marcându-se, astfel, etapa *distinctivă* a procesului metasemic. În desemnarea directă și orientarea semnificațiilor spre ocurențele din lume, la palierul reprezentational se conturează o schemă imagistică, foarte vagă, sub unghiul semnificației *sentimentelor*, însă bine delimitată, în ceea ce privește termenul-sursă, *a se dilua*. În această primă etapă se reperează tensiunea dintre semnificatul *sentimente* și un aspect inedit întâlnit (*ai*) la palierul skeuologic, corelată cu intuiția ‘inefabilității’ (prin desemnare directă). Printr-o strategie semantică diasemică, ce are la bază imaginația vorbitorului, se recurge încă în acest moment, la un salt transdomenial spre palierul reprezentational infrasemnificațional în raport cu *a se dilua*, mai precis spre schema lui imagistică, căreia îi este atașată o schemă afectivă depreciativă. Natura eterogenă a celor două domenii semnificaționale este resimțită, într-un al doilea moment, de endosemie ca o stare de incongruență semantică elocuțională. Momentul este depășit însă, prin transpoziția conținutului reprezentational de sub unghiul semnificatului B, sub unghiul semnificației lui A (*sentimente*), în etapa episemică.

3.4. SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ

După clasificarea Valentinei Apresjan (1997), metaforele conceptuale SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ și SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ fac parte din metaforele de tip fiziologic, întrucât proiecția de la sursă la țintă ar fi condiționată fiziologic de reacțiile organismului la diferite stări emoționale. Ceea ce au în comun toate metasemiile circumscrise metaforei conceptuale SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ și în special cele în care sentimentul este identificat cu căldura sau cu sursa căldurii este recurența saltului transdomenial de la *sentiment* la *căldură*, înțeleasă cu semnificația largă de „grad de încălzire a unui corp” (cf. DEX). O întrebare legitimă ar fi: De ce apare această recurență? sau Ce linie asociativă poate fi trasată între sentimente și temperatură? Răspunsul propus de cognitiști, în special de George Lakoff, este acela că, pentru a vorbi despre sentimente, facem apel la „teoria populară” a efectelor fiziologice ale sentimentelor, conform căreia intensitatea acestora este direct proporțională cu intensitatea căldurii. Ca urmare a acestei modalități de a ne raporta la sentimente și la efectele lor, ne folosim de un principiu metonimic general (Lakoff 1987, p. 382): *efectele fiziologice ale unui sentiment stau pentru acel sentiment*. În funcție de efectele pe care temperatura ridicată, căldura, și cea scăzută, răceala, îl au pentru organismul uman, cea dintâi desemnează metaforic sentimente pozitive, iar cealaltă, sentimente negative (Apresjan 1997, p. 188), aspecte confirmate de exemplele *căldură* –

afecțiune („Gazda, o familie primitoare m-a primit cu căldură și m-am simțit făcând parte din familia dumnealor”, Tomoiagă 2014, nota 441), și *răceală – aversiune* („Rusia întâmpină cu răceală anunțul privind scutul antirachetă”, *ibidem*, nota 448).

Răspunsul nostru nu face referire la o „teorie populară”, ci urmărește să se bazeze pe teoria semanticii integrale. Întregul proces se bazează pe o ‘schemă imagistică’ (*i.e.* a *răcelii*) atașată semnificatului (*i.e.* *sentimentului*), în orientarea acestuia spre lume, în actul lingvistic designațional, iar acesteia i se adaugă o schemă afectivă, *stare neplăcută, disforică*. Prin funcția asociativă a metasemiei (Tomoiagă 2016), care permite un salt transdomenial din sfera sentimentelor, mai precis cea a experienței acestora, la palierul reprezentational al temperaturii, are loc o identificare în modul de manifestare. Tocmai această identificare a celor două domenii, sursă și țintă, reprezintă, într-adevăr, un punct comun între teoriile cognitiviste despre metaforă (TMC și TB) și desemnarea metasemică integralistă, însă nu o identificare între esențe, ci prin sesizarea unui aspect inedit în experiența din lume a unui obiect A și asocierea cu imaginea stereotipică asociată unui semnificat B.

Cu toate că cele două metasemii se încadrează în tiparul conform căruia căldura corespunde euforicului, iar răceala, disforicului, multe exemple din lista celor care desemnează în mod direct sentimente nu respectă acest model. *Febră* (neliniște, nerăbdare), *foc* (supărare, tristețe), *zăduf* (supărare, necaz) au în comun temperatura ridicată, care însă nu evocă o stare euforică. Din punct de vedere simbolic, *căldura*, ca *focul*, de altfel, are două valențe: una pozitivă, de renaștere, regenerare, de fecundare, purificare, iluminare, și alta negativă, care consumă, distruge și poate avea origini diabolice (Chevalier, Gheerbrant 1994, vol. I, p. 271; vol. II, p. 66).

În ceea ce privește desemnarea metaforică a modului în care ființa umană își manifestă sentimentele, corespondența se face cu modul în care căldura apare („mă aprind”) sau se menține („ard”, „mocnește”), dar și cu efectele căldurii asupra unor obiecte („încălzește sufletul”, „vor încinge atmosfera”, „să nu se mai opărească”). Toți acești semnificați care aparțin domeniul-sursă CĂLDURĂ sunt în solidaritate lexicală cu *foc*. Asocierea modului de manifestare a sentimentelor cu modul de manifestare a focului are justificări extralingvistice și ține, în același timp,

de cunoașterea lingvistică și de cunoașterea lucrurilor. Modul în care ființa umană își manifestă sentimentele și asocierea cu modul în care se manifestă focul sunt relaționate ca urmare a cunoașterii unor realități extralingvistice.

În studiul său de caz despre *furie*, George Lakoff (1987, p. 383) analizează acest sentiment din perspectiva metaforei conceptuale FURIA ESTE CĂLDURĂ (ANGER IS HEAT) și a celor două versiuni ale sale, FURIA ESTE CĂLDURĂ UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER (ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER) și FURIA ESTE FOC (ANGER IS FIRE), pe baza concepției folclorice privind efectele

psihologice. Analiza noastră, care vizează particularitățile procesului metasemic în limba română, are ca punct de plecare corpusul lexical pe care l-am constituit (Tomoiagă 2014) și urmărește acest fenomen în primul rând din punct de vedere lingvistic, nu psihologic. În demersul său, Lakoff pornește de la viziunea populară asupra *furiei* și se ajută de aceasta pentru a sintetiza sub forma metaforelor conceptuale modul în care o anumită comunitate de vorbitori conceptualizează această stare, pentru ca, abia în cele din urmă, să ofere exemple lexicale. Abordarea noastră are o traiectorie inversă: de la exemplele lexicale și identificarea punctelor lor semantice comune, spre imaginile stereotipice asociate semnificatelor lingvistice.

Metasemiile *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* și *a mocni* nu desemnează un anumit sentiment, așa cum este cazul *furiei* în studiul lui George Lakoff, ci o gamă foarte variată de trăiri sufletești, atât dintre cele considerate a fi pozitive, cât și dintre cele negative (Cosnier 2007, *passim*):

a (se) aprinde – de nervi, de entuziasm („Deci eu sunt foarte nervoasă, mă *aprint* din orice”, Tomoiagă 2014, nota 451);

a arde – de nerăbdare, de pasiune („*Ard de nerăbdare* gândindu-mă la următoarea deplasare!”, *ibidem*, nota 126);

a (se) încinge – de veselie, de nervi, de entuziasm, de pasiune („Petrecerile de Revelion din București *vor încinge atmosfera* din cluburi”, *ibidem*, nota 453);

a mocni – de ură, de invidie, de gelozie („*Mocnește* în mine ceva ce nu pot nici să explic [...]”, *ibidem*, nota 455).

Sentimentele desemnate metaforic prin *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* și *a mocni* pot fi încadrate în două categorii: sentimente exuberante – *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* – și sentimente inhibitate – *a mocni*. Rolul schemei imagistice asociate în exprimarea acestor două tipuri de sentimente este evident, deoarece oferă posibilitatea designării unei stări interioare care nici nu ar putea fi numită în alt mod. Schemele imagistice foarte slabe sau chiar inexistente ale sentimentelor declanșează de foarte multe ori o „deficiență congenitală a expresiei directe” (Blașa 1937/1969, p. 277), care poate fi remediată doar prin saltul transdomenial în căutarea unor scheme imagistice puternice.

Metasemia *mocnește* este un exemplu foarte potrivit pentru a demonstra vorbirea ca *energeia*. Toate metasemiile pe care le-am prezentat până în acest moment sunt exemple de *inovație*, prin care vorbirea depășește limba. *Adoptarea*, în schimb, este un fapt de *limbă* și presupune achiziția unei noi forme în vederea unor acte viitoare și în vederea transformării „unei experiențe în știință” (Coșeriu 1958/1997, p. 71). Una dintre „necesitățile expresive” (*ibidem*, p. 77) ale adoptării este cea *funcțională*, care este de natură designativă, iar saltul metasemic din domeniul SENTIMENTELOR în domeniul FOCULUI se realizează tocmai din această necesitate designativă. Desemnarea metasemică a ‘resimțirii în secret a unor sentimente negative’ (ură, invidie, supărare) drept *a mocni* este, foarte probabil, în acest moment, un fapt de vorbire perceput ca *inovație*, însă este foarte posibil ca aceasta să se transforme în fapt de *limbă* prin adoptare. Motivul principal al acestei

schimbări lingvistice îl prevedem a fi, pe de o parte, lipsa unui semnificat, întrucât această stare poate fi numită doar prin parafrază, iar, pe de altă parte, faptul că domeniul semnificațional sursă, *focul*, aduce cu sine o schemă imagistică puternică ce se atașează semnificatului.

3.5. SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ. Metasemiile care formează metafora conceptuală SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ selectează scheme imagistice din anatomia și fiziologia corpului uman, referitoare la:

- sistemul locomotor: *amorțeală, anchilozare*;
- sistemul muscular: *tonus*;
- sistemul circulator: *anemie, tensiune*;
- sistemul respirator: *a (se) asfixia, a aspira*;
- sistemul digestiv: *constipat, flămând*;
- sistemul nervos: *sclerozat, stângaci*;
- activitatea cerebrală: *adormit, delir*;
- țesutul cutanat: *a (se) cicatriza, rană*;
- stomatologie: *a știrbi*;
- corpul uman global: *agonie, bolnăvicios*;
- reacția corpului la agenți externi: *beat, a intoxica*;
- manifestarea bolilor: *contagios, a contamina*;
- simțurile: *a mirosi*;
- tulburări ale simțurilor: *orbit, surd*.

Funcționarea corpului uman, reacțiile sale la boală sau la stimuli externi sunt elemente foarte fecunde, care participă la proiecția metaforică în vederea desemnării stărilor sufletești. Vom analiza în cele ce urmează modul în care se realizează desemnarea metasemică a două stări sufletești: *supărarea* și *neliniștea*.

În designarea metasemică a *supărării*, termenii-sursă sunt selectați din manifestările patologice ale aparatului respirator, *oftică* („Țiriac moare de *oftică*. ([...] miliardarul e supărat...)”, Tomoiagă 2014, nota 486), *a se oftica* („MM s-a *ofticat* înaintea jocului cu Vardar”, *ibidem*, nota 485), ale țesutului cutanat, *rană* („Se spune că *rănilile sufletești* nu dispar niciodată”, *ibidem*, nota 507), *rănit* („Ce să fac dacă mă simt singur și neînțeles, *rănit* și mințit de toți?”, *ibidem*, nota 522) și ale corpului uman în globalitatea sa, *a durea* („Mă doare sufletul când sunt numit teroristul numărul 1!”, *ibidem*, nota 512), *durere* („Simt bucurie și, în același timp, o cumplită tristețe și *durere sufletească*”, *ibidem*, nota 513). Asocierea dintre domenii se realizează în funcție de două aspecte referitoare la starea de *a fi supărat*: modul în care se manifestă o persoană supărată (*oftică, a se oftica*) și modul în care este resimțită supărarea de către ființa umană (*a durea, durere, rană, rănit*).

Captată global, intuitiv, *supărarea* este o stare de neplăcere interioară, căreia cu greu i se poate atașa un tipar imaginar în procesul orientării la experiență. Transferul schemei imagistice asociate semnificatului *oftică* (denumire populară a

tuberculozei) sub unghiul semnificativ al semnificatului *supărare* nu este întâmplător, deoarece în mentalitatea populară această maladie „este înțeleasă ca o boală a contrastelor extreme”, hiperactivitate care alternează cu pasivitate și „evoluție spasmodică” (Sontag 1995, p. 20). Tuberculoza, în viziunea lui Susan Sontag (1978, p. 13), care se bazează pe accepțiunea culturală a bolii, reflectată în opere literare, înseamnă dezintegrare, febră, dematerializare, aspecte sintetizate la nivel reprezentational sub forma schemei imagistice.

Supărarea este resimțită de ființa umană ca *durere* sau *rană*, amândouă având o sarcină afectivă disforică, însă *rana* este însoțită, în plus, de o puternică schemă vizuală a hemoragiei și poartă cu sine amprenta mediului, ca „regiune” în care *obiectul* desemnat este cunoscut de vorbitori (Coseriu 1955/2001, p. 57), cel medical. Prin operația diasemică se intuiește adevărata natură a modului în care este resimțită supărarea, prin transgresiunea către un alt domeniu, cel fiziologic, în cadrul căruia neplăcerile sunt resimțite fizic, dar, în același timp, au și avantajul de a putea fi localizate.

Prin capacitatea sa conceptualizantă care îi permite ființei umane să vorbească și să-și înțeleagă universul interior, trăirile și simțirile, ființa umană are conturată, ca mod de a fi, starea de *neliniște*. În raportarea la realitate, tiparul imaginativ pe care îl atașăm semnificatului *neliniște* se dovedește a fi, de cele mai multe ori, insuficient de bine conturat, motiv pentru care, pentru a desemna *neliniștea*, suntem nevoiți să căutăm tipare imagistice într-un alt domeniu. Domeniul *stărilor fiziologice* care devin sursă în desemnarea metaforică a *neliniștii* cuprinde două aspecte: unul al manifestărilor exterioare, *agonie* („România în agonie!”, Tomoiagă 2014, nota 510), *a se zbate* („Trebuie să mă zbat atât de mult până să iau o decizie”, *ibidem*, nota 477), *a se zvârcoli* („În exterior sunt rece, distantă, dar în interior mă zvârcolesc”, *ibidem*, nota 478), și altul al manifestărilor interioare, *agonie*, *încordat* („Aveam stări de panică și eram încordat și agitat tot timpul”, *ibidem*, nota 471), *a mistui* („Asta m-a făcut să mă mistui de dor și de dorința de a nu mai pleca niciodată fără ei”, *ibidem*, nota 497), *tensiune* („Îi este rușine și teamă să vorbească despre ceea ce simte, nu știe cu cine să vorbească ca să fie înțeles și trăiește cu această tensiune în suflet”, *ibidem*, nota 481). *Agonia* face parte atât din categoria manifestărilor exterioare, cât și din cea a manifestărilor interioare, întrucât schema ei reprezentatională este situată pe două paliere: cel al vizibilului și cel al invizibilului. Într-o perspectivă diacronică, termenul *agonie* are o origine metasemică, deoarece în greaca veche *agon* înseamnă *luptă*, *întrecere*, ceea ce îi conferă o imagine dinamică, de competiție între viață și moarte, atât la nivelul trupului, cât și la nivelul sufletului. Imposibilitatea de a controla *neliniștea* se regăsește la nivel reprezentational în schemele imagistice ale termenilor *agonie*, *a se zbate*, *a se zvârcoli*, care trimit la o dinamică involuntară.

Correspondența metasemică *a se neliniști* – *a se zbate*, *a se zvârcoli* poate fi analizată și în baza sugestiei făcute de Zoltán Kövecses (2004, p. 62), EMOȚIILE

SUNT FORȚE, metaforă conceptuală care se fundamentează pe schema *forței*. Modelul *dinamicii forței* îi aparține lui Leonard Talmy (2000) și constă în două entități care exercită forțe, una care este în centrul atenției, urmărindu-se dacă reușește sau nu să-și mențină tendința forței, și alta, care se raportează la prima în funcție de efectele pe care le are asupra ei, *acțiune* sau *inacțiune* (Talmy 2000, p. 413). Cea dintâi entitate este numită *agonist*, iar cea de-a doua este *antagonistul*. După modelul lui Kövecses (*ibidem*, p. 81–82), dacă avem în vedere ținta, în ceea ce privește *agonistul*, *corpul uman*, tendința forței este de a rămâne calm, iar în ceea ce privește *antagonistul*, *emoția*, în cazul de față *neliniștea*, tendința forței este de a cauza agitație corporală. Interacțiunea agonistului cu antagonistul are ca rezultat mișcarea celui dintâi.

Un exemplu și mai elocvent în care se regăsește *schema forței* este cel al termenului metasemic *a mistui*, în enunțul „Asta m-a făcut să mă mistui de dor”, unde agonistul este subiectul gramatical, *eu*, iar antagonistul este subiectul logic, *dor*. Acțiunea are ca rezultat mai mult decât dinamizarea agonistului, ca în exemplul precedent, fiind vorba în acest caz de disoluția ființei sub impactul neliniștii. Schema imagistică a termenului-sursă este foarte clară, iar originea ei se regăsește în experiența primară a individului, digestia, asimilată în manieră vulgară, neștiințifică, căreia i se atașează și o schemă afectivă, teama.

3.6. SUPĂRAREA ESTE GREUTATE. Metafora conceptuală SUPĂRAREA ESTE GREUTATE este prezentă în limba română prin expresii precum: „Poate că nu știi cât de des mă apasă tristețea” (Tomoiagă 2014, nota 537), „Sunt dărâmat! Trăiesc o dramă!” (*ibidem*, nota 539), „Când am o greutate pe suflet sau sunt fericită, cânt” (*ibidem*, nota 542). Proiecțiile metaforice sunt de natură cognitivă și sunt rezultate din modul în care ființa umană percepe sentimentele, chiar dacă aceasta nu este o percepție fiziologică, ci arbitrară (Apresjan 1997, p. 190). De la domeniul-sursă, GREUTATE, la domeniul-țintă, SUPĂRARE, se proiectează tipare imagistice și afective corelate cu modul în care este resimțită greutatea (*povară*) și cu efectele pe care aceasta le poate avea asupra unui corp (*dărâmat*, *doborât*, *încărcat*, *strivit*).

4. Concluzii. În ciuda faptului că, pornind de la titlu, studiul nostru s-ar fi putut anunța drept o pendulare între Teoria cognitivă a blendingului și semantica integrală, datorită scopului comun de a surprinde creația metaforică în act și posibilitatea de a explica ocurențe metaforice inedite, precum și dinamismul lor, opțiunea noastră pentru intergalism este evidentă în analiza exemplurilor de metafore selectate. Pe de altă parte, Teoria blendingului se apropie de semantica integrală și prin faptul că (spre deosebire de Teoria metaforei conceptuale, în cadrul căreia corespondența se realizează între două domenii) selectează doar un fragment dintr-un domeniu mai larg, care presupune doar o structură parțială. Nici pentru semantica integrală identificarea a două domenii, în cadrul procesului de desemnare metaforică, nu este una între esențe, prin care un domeniu X este asociat cu un

domeniu Y; ceea ce se identifică este experiența inedită cu un obiect X și imaginea stereotipică asociată unui semnificat Y: deci nu se poate vorbi nici de o asociere între domenii, nici de una între semnificații.

Ceea ce ne separă însă în mod fundamental de toate abordările de tip cognitivist, atât de TMC amintită în studiul nostru, cât și de Teoria blendingului, este cercetarea fenomenului metaforic din punct de vedere lingvistic, nu doar conceptual. Găsim, astfel, soluția integralistă ca fiind cea mai potrivită în ceea ce privește explicarea procesului metaforic în act, datorită situării abordărilor în spațiul intra-semnificativ al limbajului, cu deschidere însă și spre extralingvistic, fructificând elemente oferite de semantica cognitivă.

BIBLIOGRAFIE

- Apresjan 1997 = Valentina Apresjan, *Emotion Metaphors and Cross-Linguistic Conceptualization of Emotions*, în „Cuadernos de Filología Inglesa”, 612, 1997, p. 179–195.
- Blaga 1937/1969 = Lucian Blaga, *Geneza metaforei*, în idem, *Trilogia culturii*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Borcilă 2002–2003 = Mircea Borcilă, *Lingvistica integrală și fundamentele metaforologiei*, în DR, serie nouă, VII–VIII, 2002–2003, p. 47–77.
- Borcilă 2011–2012 = Mircea Borcilă, *Lingvistică și poetică antropologică*. Prelegeri doctorale, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, 2011–2012.
- Borcilă 2013 = Mircea Borcilă, *Probleme de lingvistică integrală*. Prelegeri masterale, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, 2013.
- Chevalier, Gheerbrant 1994, 1995 = Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I, II, București, Editura Artemis, 1994, 1995.
- Cosnier 2007 = Jacques Cosnier, *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor. Afectele, emoțiile, pasiunile*. Traducere de Eliza Galan, Iași, Editura Polirom, 2007.
- Coseriu 1955/2001 = Eugenio Coseriu, *Détermination et entours*, în idem, *L'Homme et son langage*, Louvain–Paris–Sterling, Editions Peeters, 2001.
- Coseriu 1967/1991 = Eugenio Coseriu, *Las solidaridades léxicas*, în idem, *Principios de semántica estructural*. Versiune în limba spaniolă de Marcos Martínez Hernández, Madrid, Gredos, 1991.
- Coseriu 1970/1991 = Eugenio Coseriu, *Significado y designación a la luz de la semántica estructural*, în idem, *Principios de semántica estructural*. Versiune în limba spaniolă de Marcos Martínez Hernández, Madrid, Gredos, 1991.
- Coseriu 1990/2000 = Eugenio Coseriu, *Structural semantics and „cognitive” semantics*, în „Logos and language”. *Journal of General Linguistics and Language Theory*, I/1, 2000, p. 19–42.
- Coseriu 1995 = Eugenio Coseriu, *My Saussure*, în Tullio de Mauro, Shigeaki Sugeta (a cura di), *Saussure and Linguistics Today*, Roma, Bulzoni Editore, 1995, p. 187–191.
- Coșeriu 1952/2009 = Eugeniu Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj*, în idem, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 167–197.
- Coșeriu 1958/1997 = Eugeniu Coșeriu, *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*. Versiune în limba română de Nicolae Saramandu, București, Editura Enciclopedică, 1997.

- Dan 2010 = Simina-Maria Dan, *Semantica textelor românești. Abordare în perspectivă integralistă*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”, 2010.
- DEX = *Dicționar explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Dobrovolskij, Piirainen 2005 = Dimitrij Dobrovolskij, Elisabeth Piirainen, *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*, Amsterdam, Elsevier, 2005.
- DR, serie nouă = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, I, 1994–1995 și urm.
- Esenova 2007 = Orazgozel Esenova, *Plant Metaphors for the Expression of Emotions in the English Language*, în „Beyond Philology”, 2007, nr. 5; [online], consultat în 7 decembrie 2016. http://www.fh.ug.gda.pl/images/plant_metaph.doc.
- Fauconnier 1997 = Gilles Fauconnier, *Mappings in Thought and Language*, Cambridge, Cambridge University Press, 1997.
- Fauconnier, Turner 2002 = Gilles Fauconnier, Mark Turner, *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*, New York, Basic Books, 2002.
- Fauconnier, Turner 2008 = Gilles Fauconnier, Mark Turner, *Rethinking Metaphor*, în Raymond W. Gibbs Jr. (ed.), *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008.
- Faur 2012 = Elena Faur, *The Metaphors for Death and the Death of Conceptual Metaphors in Poetry. An Analysis Based on Emily Dickinson's Poem «Because I Could not Stop for Death»*, în DR, serie nouă, XVII, 2012, nr. 2, p. 108–123.
- Grady, Oakley, Coulson 1999 = Joseph Grady, Todd Oakley, Seana Coulson, *Blending and Metaphor*, în G. Steen, R. Gibbs (eds), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, Philadelphia, John Benjamins, 1999; [online], consultat în 17 decembrie 2016. http://cogweb.ucla.edu/CogSci/Grady_99.html.
- Kövecses 2004 = Zoltán Kövecses, *Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling*, Cambridge–Paris, Cambridge University Press–Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme, 2004.
- Kövecses 2010 = Zoltán Kövecses, *Metaphor. A practical introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2010.
- Lakoff 1987 = George Lakoff, *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*, Chicago–London, The University of Chicago Press, 1987.
- Sontag 1978 = Susan Sontag, *Illness as Metaphor*, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1978.
- Sontag 1995 = Susan Sontag, *Boala ca metaforă. SIDA și metaforele ei*. Traducere, prefață și tabel cronologic de Aurel Sasu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995.
- Talmy 2000 = Leonard Talmy, *Toward a Cognitive Semantics*, vol. I, Cambridge, MIT Press, 2000.
- Tomoiagă 2014 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Metaforica vorbirii în limbajul cotidian. Cu un proiect de sistematizare a domeniului românesc contemporan*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, 2014.
- Tomoiagă 2015 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Metaforele conceptuale în limba română contemporană*, în DR, serie nouă, XX, 2015, nr. 1, p. 55–67.
- Tomoiagă 2016 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Desemnarea metasemică a omului în limba română contemporană*, în DR, serie nouă, XXI, 2016, nr. 1, p. 79–94.
- Zlatev, Blomberg, Magnusson 2012 = Jordan Zlatev, Johan Blomberg, Ulf Magnusson, *Metaphor and Subjective Experience. A study of motion-emotion metaphor in English, Swedish, Bulgarian, and Thai*, în Ad Foolen, Ulrike M. Lüdtke, Timothy P. Racine, Jordan Zlatev (eds), *Moving Ourselves, Moving Others. Motion and emotion in intersubjectivity, consciousness and language*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2012.

THE METAPHORICAL DESIGNATION OF EMOTIONS.
BETWEEN THE BLENDING THEORY AND INTEGRAL SEMANTICS
(Abstract)

The hereby study is aimed at bringing together, from several points of view, integral semantics and the theory of conceptual blending. The most important of these perspectives is identifying the field – which is not one of the essences – within the process of metaphoric designation. While the theory of blending selects only a fragment out of a larger field, entailing merely a partial structure, integral semantics identifies the novel experience with an object and the stereotypical image associated with another signified. Furthermore, the three processes of blending theory, *composition*, *completion* and *elaboration* could be compared to the three metasemic operations: *diasemic*, *endosemic* and *episemic* through the tension they trigger, the projection and the birth of a new structure.

Nevertheless, that which fundamentally separates integral semantics for cognitivist approaches is researching the metaphoric phenomenon from a linguistic point of view as well and not only from a conceptual one. Manifesting my option for integral semantics, I suggest a corpus-based analysis of the target-field FEELINGS and of the manner in which it is conceptualised in Romanian, according to the following source-fields: PLANTS, ENEMIES, FLUIDS, MOVEMENT, WARMTH, PHYSIOLOGICAL STATE, and WEIGHT. The correlations are motivated by three factors: physiological, cultural and cognitive.

Cuvinte-cheie: *metaforă, sentimente, blending, semantică integrală.*

Keywords: *metaphor, emotions, blending, integral semantics.*

*Universitatea de Medicină și
Farmacie „Iuliu Hațieganu”
Disciplina: Limbi moderne
Cluj-Napoca, str. Louis Pasteur, 6
alexandrina.tomoiaga@yahoo.fr*